

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання

Вченої ради історичного факультету

14.06.2023 № 9

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену зі спеціальності

для здобувачів

другого (магістерського) рівня вищої освіти

освітньо-професійна програма «Історія»

спеціальність 032 «Історія та археологія»

м. Київ, 2023 рік

програма підсумкового атестаційного екзамену зі спеціальності
для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Історія.

Розробники: В.М. Романцов, професор кафедри історії та археології,
доктор історичних наук
В.С. Волониць, доцент кафедри історії та археології,
кандидат історичних наук
В.М. Коробка, доцент кафедри історії та археології,
кандидат історичних наук
В.О. Забавін, доцент кафедри історії та археології,
кандидат історичних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії та
археології. Протокол від 16.05.2023 року № 14

МДУ, 2023 рік
Київ, 2023 рік

1.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Формою атестаційного екзамену зі спеціальності для студентів освітнього ступеня «Магістр» спеціальності «Історія та археологія» є усний екзамен.

Програма атестаційного екзамену зі спеціальності побудована на основі фахових навчальних дисциплін, що входять до програми підготовки студентів освітнього ступеня «Магістр» і забезпечують основу теоретичної підготовки до виконання кваліфікаційних обов'язків фахівця з історії та археології.

Атестаційний екзамен зі спеціальності є формою визначення ступеня готовності випускників, які мають вищу освіту за освітнім ступенем «Магістр», до здійснення самостійної професійної діяльності за обраним фахом. Аналіз отриманих результатів під час іспиту дозволяє визначити досягнення і з'ясувати недоліки у підготовці фахівців з метою отримання кваліфікації «Магістр історії та археології. Викладач закладу вищої освіти».

Основна мета атестаційного екзамену полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників спеціальності 032 «Історія та археологія» вимогам Стандарту вищої освіти та освітньо-професійної програми.

Підсумкова атестація відбуватиметься у формі атестаційного екзамену за спеціальністю. На іспиті здобувач має продемонструвати вміння відстоювати знання з історії України, актуальних проблем української історіографії, методології наукової діяльності, освітнього менеджменту та формувань вмінь та навичок викладацької діяльності і готовність реалізувати отриманні знання і вміння у своїй майбутній професійній діяльності.

Атестаційний екзамен за спеціальністю формує наступні компетентності та результати навчання.

Перелік компетентностей випускника

1.	Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
2.	Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1. Здобуття глибинних знань зі спеціальності 032 Історія та археологія, зокрема засвоєння основних сучасних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, стану розвитку історичної науки, оволодіння термінологією. ЗК-2. Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими

		<p>на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.</p> <p>ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК-4. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.</p> <p>ЗК-5. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.</p> <p>ЗК-6. Здатність до безперервного та активного навчання, самоосвіти, постійного підвищення кваліфікації</p> <p>ЗК-7. Критичність та самокритичність мислення.</p> <p>ЗК-8. Схильність до самоперевірки отриманих результатів, турбота про якісне виконання професійних завдань.</p> <p>ЗК-9. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.</p> <p>ЗК-10. Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів зі спеціальності</p> <p>ЗК-11. Відкритість, здатність сприймати та враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей.</p> <p>ЗК-12. Здатність вдосконалювати власне навчання і виховання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок.</p>
3.	<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)</p>	<p>СК- 1. Знання основ методики викладання історії в закладах вищої освіти</p> <p>СК-2. Фахове володіння основами дидактики, педагогічною культурою, загальними принципами організації навчання та виховання</p> <p>СК-3. Використовувати набуті психолого-педагогічні і методичні прийоми для викладання історичних дисциплін в закладах вищої освіти</p>

		<p>СК-4. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.</p> <p>СК-5. Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.</p> <p>СК-6. Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.</p> <p>СК-7. Здатність спілкуватися державною мовою, рідною мовою та однією з іноземних мов із використанням термінів і методик, прийнятих в фаховому середовищі.</p> <p>СК-8. Знання, вміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.</p> <p>СК-9. Знання та вміння використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.</p> <p>СК-10. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.</p> <p>СК-11. Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.</p> <p>СК-12. Знати і володіти на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у закладах вищої освіти</p>
--	--	--

2. ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ» ОС «МАГІСТР» ДЕННОЇ/ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Актуальні проблеми української історіографії

1. Періодизація української історіографії ХІХ – ХХІ ст.
2. Народно-Концептуальні ідеї М. Грушевського у статті «Звичайна схема «руської» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства».
3. В. Липинський – засновник державницького напрямку української історіографії. Наукові погляди В. Липинського.
4. Українські історики в науковій та державній діяльності доби Української революції.
5. Терор сталінського тоталітарного режиму проти українських істориків (кінець 20-х – початок 50-х рр.). Наукові долі М. Яворського, М. Слабченка, О. Гермайзе.
6. Українська історична наука під тиском комуністичної ідеології у 1950 – 1980-х роках. Інститут історії України АН УРСР, Український історичний журнал. Наукові долі істориків О. Компан, М. Брайчевського за радянського часу.
7. Наукова творчість та організаторська діяльність українських зарубіжних істориків Д. Дорошенка, Н. Полонської-Василенко, І. Лисяка-Рудницького, Л. Винара, О. Прицака у 1940 – 1980-х роках.
8. Змістовне та методологічне оновлення української історичної науки у пострадянський час.
9. С. Плохій у сучасній українській історіографії.
10. Наукові дослідження істориків МДУ.

Сучасна історіографія зарубіжних країн

11. Новітні тенденції в розвитку західної історичної науки наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
12. «Нова історична наука» в США після Другої світової війни: напрямки та представники.
13. Теоретико-методологічні основи історичної науки у Великій Британії удругій половині ХХ ст.
14. Цивілізаційний напрям розвитку історичної науки в зарубіжних країнах.
15. Тенденції розвитку і основні напрямки історичної науки у ФРН у другій половині ХХ ст.
16. Італійська школа мікроісторії, її вплив на сучасну західну історіографію.

Джерелознавство

17. Предмет і завдання джерелознавства.
18. Основні види писемних джерел.

19. Методика пошуку та виявлення джерел.
20. Аналітична критика історичних джерел.

Освітній менеджмент

21. Система підготовки наукових кадрів України.
22. Університети як центри науково-дослідної роботи в ХІХ ст.

Екскурсійна робота

23. Професійна майстерність екскурсовода.
24. Методика проведення екскурсій.
25. Міський голова Маріуполя Іван Попов.

Північне Приазов'я у подіях Української революції

26. Український національний рух у Маріуполі у березні-червні 1917 р. поширення ідей Української революції.
27. Поширення влади УНР в Маріупольському повіті (листопад – грудень 1917р.).
28. Маріупольські більшовики у боротьбі за захоплення влади в Маріупольському повіті (жовтень – грудень 1917 р.). Уроки історії.
29. Проголошення Української держави гетьмана П. Скоропадського та поширення її влади в Маріупольському повіті.
30. Махновські повстанці у військових діях проти денікінців у квітні – травні 1919 р.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті від 24.06.2021 № 211 атестація здобувачів вищої освіти приймається Екзаменаційною комісією, склад якої затверджується наказом ректора Університету. Екзаменаційний контроль проводиться у відповідності до навчального плану. Питання, що виносяться на екзамен, складаються на основі навчальних програм. Атестація здобувачів вищої освіти спеціальності «Історія та археологія» за ОС «Магістр» здійснюється у формі атестаційного екзамену зі спеціальності.

Повнота відповідей студентів визначається та фіксується відповідно до декількох шкал оцінювання:

- національна шкала оцінювання: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»;
- шкала ECTS: «A», «B», «C», «D», «E», «F».

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
82-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
74-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є

			суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
64-73	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
60-63	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Підсумкова оцінка атестаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Оцінки державного екзамену виставляє кожен член комісії.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Довідник з історії України / І.З.Підкова, Р.М.Шуст. - К.: Генеза, 2002. – 1136 с.
2. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів і істор. спец-йуніверситетів – Львів: Паіс, 2007, - 312 с.
3. Зашкільняк Л. Замітки про сучасну українську історіографію // Україна ХХ ст.:культура, ідеологія, політика. - Київ: Інститут історії України НАН України, 2009. - №15. - С. 13-29.
4. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки / Подред. И.П. Дементьева и А.И. Патрушева. – Москва, 2000.
5. Історичне джерелознавство: Підручник / Калакура Я.С, Войцехівська І.Н., ПавленкоС.Ф. та ін. – К.:Либідь, 2003. – 488 с.
6. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. – К.: Генеза, 2004. – 496 с.
7. Касьянов Г. Україна 1991-2007 рр: нариси новітньої історії / Г. Касьянов. – К.: Нашчас, 2008. – 432 с.
8. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – початок ХХ століття). – К: Генеза,2000. – 256 с.
9. Коробка В., Коробка Ю. Нариси історії міського самоврядування Маріуполя (1870 – 1914 рр.). Монографія. – Маріуполь, 2019. – 254 с.
10. Кучер В. І., Чернега П.М. Україна у Другій світовій війні (1939 – 1945): Посібник для вчителя. – К.: Генеза, 2004.
11. Левітас Ф. Друга світова війна: український вимір. – К., 2011.
12. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У двох книгах. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь. Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2022. Книга 1. 800 с.
13. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У двох книгах. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь. Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2022. Книга 2. 801–1555 с.; іл.
14. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь, Світлана Блащук. Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2023. Книга 3. 844 с.; іл.
15. Потульницький В.А. Українська та світова історична наука// Укр. іст. журнал. –2000. - №1, 2.
16. Романцов В. М. 24-й запасний піхотний полк у громадсько-політичному житті Маріуполя на початку демократичної революції 1917 р. // Україна і світ: проблеми історії: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 27 листопада 2015 р. / під загал. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2015. – С. 228-230.
17. Романцов В. М. Демократичні перетворення в Маріуполі на початку революції 1917 р. / В.М.Романцов // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць. Вип. 12. – 2015. – С. 95 –100.
18. Романцов В. М. Етнополітичні та етнокультурні процеси в Маріуполі на початку демократичної революції 1917 р. Історичні уроки для сучасності / В.М.Романцов // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць. – Вип. 16. – 2016. – С. 131 – 138.
19. Романцов В. М. Завершальний період Громадянської війни на теренах

Маріупольського повіту / В.М.Романцов // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць. – Вип. 10. – 2015. – С. 38 – 46.

20. Романцов В. М. Реформа правоохоронних органів у Маріуполі на початку демократичної революції 1917 р. // Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції 08 квітня 2016 р. / під заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2016. – С. 142 - 145.

21. Романцов В. М. Становлення концепції дослідження Української революції 1917 – 1921 рр. // Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукр. наук.- практ. конф., м. Маріуполь, 21 квітня 2017 р. / під заг. ред. К. В.Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2017. – С. 28 – 30.

22. Романцов В.М. Грецька громада Маріупольського повіту в політиці українських урядів 1917 – 1918 рр.: історико-правові проблеми / В.М.Романцов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2012. – Вип. 20. – Част. 1. – Т. 1. – С. 81 – 85.

23. Романцов В.М. Північне Приазов'я в період наростання Громадянської війни (листопад 1918 – березень 1919 рр.) / В.М. Романцов // Схід. Аналітично-інформаційний журнал. – 2011. – №2. – С.84 – 88.

24. Романцов В.М. Проголошення Української держави гетьмана П. Скоропадського та поширення її влади в Маріупольському повіті // Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XXII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. Маріуполь : МДУ, 2020. С.108-111.

25. Романцов В.М. Україна у Другій світовій війні: навчальний посібник для студентів спеціальності «Історія». – Маріуполь, 2011.

26. Романцов В.М. Українська Революція. Події 1917 р. в Маріуполі / В.М. Романцов // Вісник Маріупольського державного університету Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць. – Вип. 19. – 2017. – С. 47-59.

